

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ТА ДОСЛІДНИЦЬКИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ФРАНКОМОВНОГО КОРОТКОМЕТРАЖНОГО ФІЛЬМУ НА ЗАСІДАННЯХ НАУКОВОГО ГУРТКА

FORMATION OF STUDENTS' COMMUNICATIVE AND RESEARCH SKILLS THROUGH THE SHORT FRENCH SPEAKING FILM AT THE MEETINGS OF SCIENTIFIC CLUB

У статті розглянуто потенціал, переваги та особливості використання франкомовного короткометражного фільму у позааудиторній діяльності для формування іншомовної комунікативної компетентності та наукових навичок студента. Формування іншомовної комунікативної компетентності, рівень сформованості якої безпосередньо впливає на якість комунікації у майбутній професійній діяльності, є одним з головних завдань фахової підготовки студента. Окрім того, науково-дослідницька діяльність є невід'ємною складовою фахової підготовки майбутнього фахівця, здатного застосовувати у своїй практичній діяльності досягнення сучасної науки та створювати інтелектуальний продукт. **Актуальність наукової статті** визначається необхідністю висвітлення шляхів практичного використання франкомовного короткометражного фільму на заняттях наукового гуртка як засобу формування іншомовної комунікативної компетентності та розвитку навичок проведення лінгвістичних досліджень майбутніми лінгвістами-перекладачами. **Мета статті** – запропонувати алгоритм використання короткометражного фільму для формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх лінгвістів-перекладачів та розкрити потенціал використання короткометражного фільму. Автори наголошують, що для формування іншомовної комунікативної компетентності поряд з традиційними навчальними засобами використовуються автентичні матеріали, не призначені для освітніх цілей. З'ясовано, що наразі недостатньо розкритий потенціал використання короткометражного фільму для організації та проведення студентами наукових досліджень з лінгвістики. У роботі описано критерії відбору короткометражного фільму для освітніх цілей та етапи роботи над ним на засіданнях наукового студентського гуртка. Перспективи подальших досліджень передбачають розробку методичних рекомендацій з використання франкомовного короткометражного фільму для розвитку іншомовної комунікативної компетентності та наукових навичок студентів, майбутніх лінгвістів-перекладачів.

Ключові слова: іншомовна комунікативна компетентність, критерії відбору, корот-

кометражний фільм, лінгвістичне дослідження, мультимедіа, науковий гурток, науково-дослідницька діяльність.

The article examines the potential, advantages and features of using a French-language short film in extracurricular activities for the formation of a student's foreign language communicative competence and scientific skills. The formation of the foreign language communicative competence, the level of which has a direct impact on the quality of communication in future professional activities, is one of the main tasks of a student's professional training. In addition, research activity is an integral component of the professional training enabling a future specialist apply the achievements of modern science in their practical work and create an intellectual product. The scientific relevance of the article is determined by the need to highlight the ways of practical use of the French-language short film during the meetings of the scientific club as a means of forming foreign language communicative competence and developing the skills of conducting linguistic research by future linguists-translators. The purpose of the article is to propose an algorithm for using a short film for the formation of foreign language communicative competence of the future linguists-translators and to reveal the potential of a short film usage. The authors emphasize on the importance of the usage of authentic materials, not intended for educational purposes alongside with traditional educational tools, for the formation of foreign language communicative competence. It has been found that the potential of a short film usage for the organization and conduction of linguistic scientific research by students is not sufficiently covered at the moment. The paper describes the criteria for selecting a short film for educational purposes and the stages of work on it at the meetings of the students' scientific club. Prospects for further research include the development of methodological recommendations for the use of a French-language short film for the development of foreign language communicative competence and scientific skills of the future linguists-translators.

Key words: foreign language communicative competence, selection criteria, short film, linguistic research, multimedia, scientific club, scientific research activity.

УДК 31.091.3:811.133.1
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/56.2.49>

Черниш О.А.,
канд. філол. наук, доцент
декан факультету педагогічних
технологій та освіти впродовж життя
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Лисянюк О.Л.,
ст. викладач кафедри теоретичної
та прикладної лінгвістики
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Панченко Н.А.,
ст. викладач кафедри педагогічних
технологій та мовної підготовки
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Біляк І.В.,
викладач кафедри теоретичної
та прикладної лінгвістики
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Постановка проблеми. За умови інтеграції освіти України в міжнародний освітній простір удосконалюються підходи до підготовки конкурентоспроможного фахівця, здатного до професійної мобільності та міжнародного співробітництва. Одним із головних завдань фахової підготовки студента вважається формування іншомовної комунікативної компетентності, рівень сформованості якої безпосередньо впливає на якість комунікації

у майбутній професійній діяльності. Окрім того, науково-дослідницька діяльність є невід'ємною складовою фахової підготовки майбутнього фахівця, здатного застосовувати у своїй практичній діяльності досягнення сучасної науки та створювати інтелектуальний продукт.

Для формування іншомовної комунікативної компетентності поряд з традиційними навчальними засобами використовуються автентичні матеріали,

не призначені для освітніх цілей. До останніх відносяться іншомовні медіа, використання яких в освітньому процесі, на нашу думку, має невичерпний потенціал. З одного боку, медіа можуть бути легко адаптовані та дидактизовані, а з іншого – стрімкий розвиток медіа та урізноманітнення їх форм відкривають нові перспективи для використання.

У наукових дослідженнях достатньо глибоко описані дидактичні можливості використання медіа, зокрема короткометражного фільму, в освітньому процесі з метою формування міжкультурної та іншомовної комунікативної компетентності. Але поряд з тим недостатньо описаний алгоритм використання короткометражного фільму для формування наукових навичок студента в позааудиторій діяльності. Проаналізувавши публікації з цього питання, ми дійшли висновку, що наразі недостатньо розкритий потенціал використання короткометражного фільму для організації та проведення студентами наукових досліджень з лінгвістики.

Актуальність наукової статті визначається необхідністю висвітлення шляхів практичного використання франкомовного короткометражного фільму на заняттях наукового гуртка як засобу формування іншомовної комунікативної компетентності та розвитку навичок проведення лінгвістичних досліджень майбутніми лінгвістами-перекладачами.

Наукове дослідження має теоретичне і практичне застосування, оскільки використання франкомовного короткометражного фільму підвищує ефективність освітнього процесу, а отже, і якість підготовки майбутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Доцільність використання медіа в освітньому процесі досліджувалася такими науковцями, як П. Ю. Мельник, В. С. Пащук, Л. В. Петрик, Д. А. Сафонова, О. І. Шеваршинова, Т. О. Яхнюк та іншими. Зокрема, Ян Гупіль, Ж. Лаврійо, А. Зама-рон, Жан-Лу Бурісу, описали можливості та досвід інтеграції фільму в освітній процес. Науковці О. Б. Бігич, Д. А. Руснак дослідили дидактичний потенціал використання короткометражного фільму в процесі вивчення французької мови студентами, майбутніми вчителями французької мови з точки зору формування їх міжкультурної комунікативної компетентності [1].

Т. В. Рябуха, Т. І. Харченко, Н. О. Гостіщева, М. В. Ткач описали підходи до навчання іноземних мов за допомогою англомовних фільмів як *"Basic Teaching Techniques"*, *"Cs and Ss"*, *"Tell Me"*, розглянули питання щодо контролю та самоконтролю під час вивчення мови за допомогою короткометражних фільмів та розробили конспекти уроків англійської мови з використанням короткометражних фільмів [2]. Марія-Аліс Медіоні пропонує свій власний сценарій роботи над короткометражним фільмом, який охоплює роботу зі звуком, з фотографіями та відео [3].

Проаналізувавши публікації щодо практичного застосування короткометражного фільму на занятті з французької мови, ми дійшли висновку, що в запропонованих підходах недостатньо розглянуто питання критеріїв відбору короткометражного фільму на основі попереднього педагогічного аналізу, а система запропонованих вправ не завжди враховує мовну, мовленнєву та культурологічну готовність студента до сприйняття матеріалу та не спрямована на формування його наукових навичок.

Постановка завдання. Відповідно **мета статті** – запропонувати алгоритм використання короткометражного фільму для формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх лінгвістів-перекладачів та розкрити потенціал використання короткометражного фільму для формування навичок проведення студентами науково-лінгвістичних досліджень.

Виклад основного матеріалу. За визначенням, яке дають онлайн словники *«LeRobert»* та *«Larousse»*, короткометражний фільм – це фільм менше двадцяти хвилин [4; 5]. Короткометражний фільм – це кінематографічний продукт для показу широкій аудиторії в кінотеатрі, по телебаченню або за допомогою інших технічних засобів. Короткометражний фільм – це автентичний аудіовізуальний засіб, створений не для освітніх цілей, але може використовуватися у процесі опанування іноземною мовою за умови дидактизації останнього [4].

Використання такого фільму в процесі вивчення французької мови має свої переваги. Короткометражний фільм є засобом формування критичного мислення студента, який розвиває його здатність до спостереження, оцінювання, критики, висловлювання власної думки, опрацювання інформації, аналізу та синтезу, тобто процесів, які важливі для проведення науково-дослідницької діяльності.

Короткометражка дозволяє розвивати уяву, здогадку, здобувати або накопичувати власні знання (лінгвістичні, лінгвокраїнознавчі, соціокультурні, культурологічні).

Такий фільм є джерелом неформальної та повсякденної мови, а отже, надає можливість понайти з різними регістрами мови, діалектами та регіональними різновидами французької мови.

Він вчить справлятися з ситуаціями непорозуміння на культурному рівні, а також є майданчиком для дискусії та аналізу культурної різниці, для розвитку продуктивних видів мовленнєвої діяльності (говоріння та письмове мовлення).

Тривалість короткометражного фільму дозволяє економити час під час заняття та перерозподіляти його на комунікативні завдання за змістом короткометражного фільму.

Короткометражка має виховну функцію, оскільки зазвичай це закінчена історія з певною моральною настановою.

Такий фільм підвищує мотивацію студента до вивчення мови, оскільки виходить за межі звичної навчальної діяльності. Крім цього, варто зазначити, що звук, зображення та мовлення скорочують час на пояснення викладача, а екстралінгвістичні елементи полегшують сприйняття сюжету. До того ж, субтитри до короткометражного фільму можуть бути використані як додатковий засіб не тільки для полегшення сприйняття змісту, а й для роботи над мовним матеріалом. Відповідно, сучасні ІКТ та технічні засоби роблять доступним короткометражний фільм для широкого загалу.

Розглянемо можливості використання франкомовного короткометражного фільму на засіданнях наукового гуртка для формування іншомовної комунікативної компетентності та наукових навичок студента.

Безумовно, якісна підготовка майбутнього фахівця передбачає розвиток дослідницьких умінь та навичок, які забезпечують формування високо освіченого спеціаліста, здатного до професійного саморозвитку та самовдосконалення. Відтак участь здобувачів у роботі наукового гуртка є ефективним засобом залучення здобувачів до науково-дослідницької діяльності у позанавчальний час.

Одним із завдань діяльності наукового гуртка «*MEDIA Talks francophones*» кафедри теоретичної та прикладної лінгвістики факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя Державного університету «Житомирська політехніка» є розвиток наукового та творчого потенціалу його членів, сприяння підвищенню якості наукових досліджень, що проводяться на кафедрі. Тому в плані роботи гуртка передбачено оволодіння прийомами проведення наукових досліджень. Зауважимо, що методи, форми та прийоми роботи, які використовуються з цією метою, повинні мотивувати студента до активної пізнавальної діяльності та поглиблювати декларативні та процедурні знання.

Робота над короткометражним фільмом розпочинається з його вибору. При виборі короткометражного фільму для роботи на занятті необхідно послуговуватися певними критеріями відбору, щоб процес роботи був максимально ефективним. Ці критерії можуть змінюватись відповідно до навчальних цілей.

За словами Ліз Десмаре, вчитель повинен добирати матеріал релевантно, відповідно до теми, мети та тривалості заняття, відповідно задовольняючи інтерес студентів та досягаючи поставлених цілей [6].

Традиційно, до таких критеріїв відносять тривалість короткометражного фільму, рівень володіння мовою, відповідність віку, а також поставлені навчальні цілі. Вважаємо, що до вищевказаного переліку необхідно додати такі критерії, як:

- соціокультурний рівень студента, а саме готовність сприймати культурні, соціальні та національні відмінності;

- жанр короткометражного фільму. Наприклад, експериментальний кінематограф може викликати труднощі сприйняття через відсутність у студента відповідних культурологічних знань;

- мовний реєстр, діалекти та регіональні різновиди французької мови;

- якість зображення та звуку, яка може завадити сприйняттю;

- доступність. Необхідно враховувати, чи матиме студент легкий та швидкий доступ до короткометражного фільму, на яких ресурсах розміщено короткометражний фільм, платних чи безкоштовних, постійних чи тимчасових тощо;

- художня форма короткометражного фільму. Підходи до використання короткометражного фільму з діалогами персонажів відрізнятимуться від підходів до використання короткометражного фільму з відеорядом без діалогів. Для прикладу наведемо короткометражний фільм «*Clik Clak*» Томаса Вагнера, який не має діалогів, а історія передається через дії персонажів, предмети та звуки, які їх оточують.

Наступним кроком буде визначення складової фільму, яка опрацьовуватиметься, тобто, або форма (звук, зображення, взаємозв'язок між звуком та зображенням), або зміст. Відповідно до обраної складової вибудовуватиметься алгоритм роботи.

До прийомів роботи над формою короткометражного фільму відносять аналіз звуку, виду зйомки, структури відео, характеристику місць зйомки, костюмів, встановлення хронології тощо.

Робота над змістом короткометражного фільму має такі етапи:

1. *Перед переглядовий етап роботи над короткометражним фільмом (Mise en route)*. На цьому етапі пропонується робота з афішою або трейлером до фільму, назвою, історією створення та інформацією пов'язаною з творцями короткометражного фільму. Мета цього етапу – викликати інтерес студента, активізувати його лексико-граматичні навички та фасилітувати фактичні знання дотичні до теми короткометражного фільму.

2. *Перший показ короткометражного фільму (Découverte du document)* без звукового супроводу або пред'явлення звукового супроводу без відеоряду. На цьому етапі акцентується увага на нелінгвістичних елементах, звуках та малюнку. Отримання інформації через виключно зоровий канал (без звуку) дає можливість ініціювати усне мовлення студента. Він отримує завдання описати побачене: персонажів та їх емоції, предмети, інтер'єр, пейзаж тощо. На основі своїх спостережень студент може спрогнозувати зміст діалогів. Натомість при роботі зі звуком студент відслідковує фоніві шуми, мовлення, музику і на основі своїх спостережень робить припущення щодо, наприклад, емоційного стану персонажів, зміни сюжетної лінії тощо. На цьому ж етапі роботи над короткометражним фільмом студенти висувають власні

гіпотези щодо жанру, змісту та меседжу фільму, правильність яких буде перевірена згодом.

3. *Другий показ та перевірка загального розуміння змісту (Compréhension globale)*. На цьому етапі перевіряється правильність висунутих гіпотез. Здобувачі описують ситуацію комунікації, відстежують основні елементи змісту.

4. На наступному етапі роботи над короткометражним фільмом перевіряється *детальне розуміння змісту побаченого (Compréhension détaillée)*. Завдяки аналізу звуку, картинки, діалогів, способів інтеракції персонажів тощо розвивається критичне мислення студента.

5. *Робота над мовним матеріалом короткометражного фільму* (мовними структурами, вокабуляром, граматичними явищами) включає в себе три фази (*Travail sur la langue*): виявлення лексико-граматичного явища, його концептуалізація та систематизація, тобто виконання серії тренувальних вправ для формування лексико-граматичних навичок та вмій. З цією метою використовуються мовні вправи для формування рецептивних та репродуктивних граматичних навичок (вправи на підстановку, трансформування та комбінування) та умовно-мовленнєві вправи, за допомогою яких передбачається активне сприйняття та усвідомлення навчального матеріалу і способів діяльності, пов'язаних з його оформленням і оперуванням [5].

6. На наступному, *творчому етапі (Production)* відбувається активне та ініціативне тренування мовного матеріалу в усвідомленому та вмотивованому його використанні в усних і письмових видах та індивідуальних, парних і групових формах роботи через виконання мовленнєвих вправ та комунікативних завдань [7]. На цьому етапі доцільно проводити колективні або індивідуальні творчі мініпроекти, наприклад, створення власного відео- або аудіодокумента. Завдяки активному поширенню цифрових інструментів виробництво власних відео- та аудіоматеріалів для студента стає набагато легшим. Такі форми та прийоми роботи підвищують комунікативну мотивацію студента, підсилюють бажання спілкуватися французькою мовою в усній та письмовій формах.

Відтак наведемо декілька прикладів комунікативних завдань, які можна запропонувати на цьому етапі:

- розкажіть, що передувало цій історії;
- запропонуйте інший кінець історії;
- розкажіть, як змінилося життя персонажів через 10 років;
- напишіть синопсис переглянутого короткометражного фільму;
- напишіть лист-подяку / підготуйте відео з подякою автору короткометражного фільму;
- зробіть аудіозапис реклами переглянутого відео для місцевого радіо;
- зіграйте інтерв'ю зі спеціалістом з цієї теми, якої стосується короткометражний фільм;

– підготуйте бук трейлер переглянутого фільму.

Оскільки членами гуртка у нашому випадку є студенти, майбутні лінгвісти-перекладачі, то до вищевказаного переліку рекомендуємо додати завдання на формування перекладацьких навичок, наприклад: підготуйте субтитри англійською/українською мовою/китайською мовою або озвучте короткометражний фільм англійською/українською мовою/китайською мовою тощо.

7. Останній етап роботи над короткометражним фільмом – це проведення лінгвістичних досліджень на його матеріалі. Поетапно опрацювавши короткометражний фільм з метою формування іншомовної комунікативної компетентності, утворюється підґрунтя для формування наукових навичок студента. Мета цього етапу – здобуття нових знань шляхом проведення лінгвістичного дослідження, навчання з елементами дослідницької діяльності. На цьому етапі основними завданнями є формування у студента навичок та умінь планувати власне наукове дослідження, опрацювати інформаційні джерела, вибирати відповідні методи дослідження, оформлювати результати досліджень та презентувати їх. Зауважимо, що елементи лінгвістичних досліджень можуть бути введені також і на етапі роботи над мовним матеріалом, якщо це доцільно з методичної точки зору.

Плануючи проведення лінгвістичних досліджень на засіданнях наукового гуртка, необхідно визначитися з темою і предметом дослідження, а також шляхом попереднього педагогічного аналізу встановити, чи містить обраний відео документ дотичний до дослідження мовний матеріал.

Робота розпочинається з фази ознайомлення з певним лінгвістичним поняттям або явищем через використання індуктивного способу, який формує механізми, що сприяють самостійному узагальненню і висновку у вигляді певних правил [7].

Крім того, під час наступної фази важливо навчити студента формулювати тему наукового дослідження, визначати мету та завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, висувати гіпотезу.

Наступна фаза – це безпосередньо дослідження за обраною методологією з письмовим викладенням результатів та висновків. Остання фаза – це презентація результатів дослідження шляхом виступу на засіданні гуртка, а в подальшому участі у студентських науково-практичних конференціях.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, формування іншомовної комунікативної компетентності студентів та розвиток навичок проведення ними наукових досліджень є обов'язковою складовою загальної фахової підготовки. Для забезпечення ефективного процесу їх формування та розвитку необхідно розробляти нові методологічні підходи. Використання франкомовного короткометражного фільму на засіданнях наукового гуртка робить освітній процес легким, цікавим та водночас мотивуючим до наукової

діяльності. Активне залучення студента до дослідницької діяльності на засіданнях наукового гуртка забезпечує оволодіння методами наукового дослідження та поглиблення лінгвістичних знань.

Перспективи подальших досліджень передбачають розробку методичних рекомендацій з використання франкомовного короткометражного фільму для розвитку іншомовної комунікативної компетентності та наукових навичок студентів, майбутніх лінгвістів-перекладачів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бігич О. Б., Руснак Д. А. Автентичні медіа-ресурси як засіб формування у майбутніх вчителів французької мови міжкультурної комунікативної компетентності. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Том 70, № 2. С. 165–179
2. Рябуха, Т. В., Харченко, Т. І., Гостіщева, Н. О., Ткач, М. В. Short films in foreign language teaching: методичні рекомендації щодо використання короткометражних фільмів у навчанні іноземних мов. URL: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/8719/> (27.01.2023).
3. Maria-Alice Médioni. Le court métrage en classe de langue. *Bienvenido Mister Mohamed. APLV. Langues modernes*. 2/2015. P. 48–55. URL: <http://www.ma-medioni.fr/article/court-metrage-classe-langue-bienvenido-mister-mohamed> (27.01.2023).
4. Онлайн словник LeRobert. URL: <https://dictionnaire.lerobert.com/definition/court-metrage> (27.01.2023).
5. Онлайн словник Larousse. URL: <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/court-m%C3%A9trage/19980> (27.01.2023).
6. Lise Desmarais. *Les technologies et l'enseignement des langues*. Montréal. Logiques, 1998. P. 189.
7. Редько В. Г. Конструювання змісту шкільних підручників з іноземних мов: теорія і практика : монографія К. : Педагогічна думка, 2017. 628 с.